

7/19 Organokovové a organokřemičité sloučeniny

Organokovové sloučeniny

- organické sloučeniny, ve kterých je atom kovu (Li, Na, K, Mg, Al, Hg, Cr, Zn, Sn, Ag, Au, Pb...) přímo vázán na atom uhlíku
- příprava: synteticky
- vlastnosti: velmi reaktivní (nejvíce alkalické kovy, kovy alkalických zemin, Zn a Cd; nejméně těžké kovy)
- význam: použití při různých syntézách díky své reaktivitě

Organické sloučeniny Mg

- tzv. Grignardova činidla (Grignard – fr. chemik 1871-1935)
- příprava: halogenderivát + Mg (v etherovém prostředí)
- $\text{CH}_3\text{-I} + \text{Mg}$ (bezvodé etherové prostředí) $\rightarrow \text{CH}_3\text{-MgI}$ (methylmagnesiumjodid)
- význam: pro přípravu uhlovodíků, halogenderivátů, alkoholů, aldehydů, ketonů, karboxylových kyselin...

Organické sloučeniny Pb

- $4\text{C}_6\text{H}_5\text{-MgBr} + 2\text{PbCl}_2 \rightarrow (\text{C}_6\text{H}_5)_4\text{Pb}$ (tetrafenylolovo) + Pb + 4MgBrCl
  - tetraethylolovo: do motorových paliv (stoupá odolnost proti samovznícení)

Organické sloučeniny Sn

- používají se jako součást přípravků pro hubení mikroorganismů - plísní a hub

Organické sloučeniny Hg

- využití pro přípravu insekticidních a antiseptických prostředků

Organokřemičité sloučeniny

- Si ve IV. skupině PSP je formálně podobný C (Si je ale elektropozitivnější a není schopen tvořit dvojně vazby)
- sloučeniny obsahující Si + uhlovodíkový zbytek (vázaný přímo nebo např. přes kyslík)
- alkylsilanová vazba ($-\text{Si}-\text{C}-$); ester kyseliny křemičité ($-\text{Si}-\text{O}-\text{C}-$)

1) alkylsilany

- příprava: $\text{SiCl}_4 + \text{Grignardovo činidlo } (\text{CH}_3\text{MgBr}) \rightarrow \text{methyltrichlorsilan } (\text{CH}_3\text{SiCl}_3) + \text{MgBrCl} \rightarrow \text{postupnou alkylací} \rightarrow (\text{CH}_3)_2\text{SiCl}_2 \rightarrow (\text{CH}_3)_3\text{SiCl} \rightarrow (\text{CH}_3)_4\text{Si}$ (tetramethylsilan)

2) silanoly (sloučeniny s 1 nebo více OH skupinami a vazbou Si-OH)

- vznikají hydrolyzou alkylsilanů
- $(\text{CH}_3)_3\text{Si-OH}$ = trimethylsilanol a $(\text{C}_6\text{H}_5)_2\text{Si-(OH)}_2$ = difenylsilandiol
  - nestálé sloučeniny, teplotou nebo účinkem kyselin odštěpují vodu $\rightarrow$ stálé sloučeniny (siloxanová vazba Si-O-Si)
  - dimethylsilandiol + trimethylsilanol $\rightarrow$ polykondenzací vznikají polykondenzáty silikony

3) silikony

4) bezbarvé viskózní oleje až sklovité látky

5) elektroizolátory, nekorodují, nemění viskozitu od -50°C do $+100^\circ\text{C}$

6) hydrofobní, vodoodpudivé

7) užití: mazivo pro strojní zařízení namáhané vysokými teplotami (transformátory)

4) silikonové kaučuky jsou odolné proti teplotě, olejům, benzínu; výroba pryže pro elektroinstalaci, pryskyřice pro nátěrové hmoty kotlů, výměníků tepla...

5) siloxany

- užití např. pro fasádní barvy

Poznámka

- speciálními prostředky na bázi transparentních etanolových roztoků organokřemičitých sloučenin se používají na penetraci pro ošetření různých povrchů (omítky, zateplovací systémy) - jako ochrana proti sprejství
- po aplikaci dojde ke zpevnění a vytvrdnutí povrchu, ze kterého lze pak případné graffiti odstranit metodou suché mikroabraze bez mechanického poškození nebo narušení povrchu ošetřeného výše uvedenými roztoky